

Overblik: Kortlægning af bevaringsværdier og kulturmiljøer

Af projektleder Anja Meier Sandreid, Dansk Byplanlaboratorium

Der findes efterhånden en del forskellige måder og metoder til at kortlægge, vurdere og udpege de arkitektoniske og kulturhistoriske bevaringsværdier og kulturmiljøer i byer og det åbne land. Her er en guide til nogle af de vigtigste.

SAVE, KIP og KulturMiljø-metoden er de klassiske tre kortlægnings- og screeningsmetoder af bevaringsværdier og kulturmiljøer. Siden er der kommet en række andre metoder til, bl.a. DIVE og SAK.

Kommunerne har valgfrihed omkring registrerings- og vurderingsmetoder for kulturmiljøer og bevaringsværdige bygninger. Metoderne kan ofte fint supplere hinanden, men de kan ikke erstatte hinanden. Valget af metode til kortlægning skal afhænge af det konkrete formål med planlægningen.

SAVE

SAVE (Survey of Architectural Values in the Environment) er en metode til at kortlægge, registrere og vurdere bevaringsværdier i bymiljøer og bygninger. Udviklingen af SAVE-systemet blev igangsat af Planstyrelsen i 1987 med forsøgsregistrering i en række kommuner, og SAVE-systemet blev taget i brug i 1991. Metoden bruges især til at registrere og vurdere bebyggede strukturer og enkeltbygninger i byer, men metoden kan også bruges i det åbne land. SAVE-metoden er grundlaget for FBB, der er Kulturarvsstyrelsens database over Fredede og Bevaringsværdige Bygninger.

Fokus: Bevaringsværdige byer og bygninger. Behøver ikke at have en geografisk afgrænsning.

Metode: Analysedele: Topograf, historie og arkitektur. Med SAVE vurderes: Arkitektonisk, kulturhistorisk og miljø-mæssig værdi, originalitet og tilstand. Bevaringsværdierne vurderes på en skala fra 1 til 9

KIP

KIP (Kulturhistorien i planlægningen) er en metode, der blev udviklet, da amterne (før 2007) havde ansvaret for kulturmiljøerne i det åbne land i regionplanlægningen. KIP-metoden er udviklet til at kortlægge kulturmiljøer, kulturhistoriske helheder og elementer i det åbne land, men metoden kan også bruges i byer.

Fokus: Kulturmiljøer og kulturhistoriske helheder. Skal have en geografisk afgrænsning.

Metode: Analysedele: Landskab og kulturhistorie. Kortlægningen består af to faser: *Fase 1:* Kortlægning og beskrivelse. *Fase 2:* Afgrænsning, prioritering og udpegning.

KulturMiljø-Metoden

KulturMiljø-Metoden er udviklet som en tværfaglig metode til vurdering, værdisætning, udpegning og afgrænsning af kulturmiljøer i kommuneplanen. Kulturmiljøer kortlægges ikke kun som en enkelt bygning eller et anlæg, men også i forhold til omgivelserne, der sammen med bygninger eller anlæg udgør en samlet helhed.

Fokus: Afgrænsning af kulturmiljøer ud fra krav om præcis afgrænsning på kort. Desuden fokus på den valgte bærende fortælling, som et kulturmiljø repræsenterer.

Metode: Principper og redskaber til afgrænsning af kulturmiljøer.

SAK

Den nyeste danske metode, der er blevet udviklet er SAK-metoden (Screening af Kulturmiljøer). Metoden blev lanceret i 2018, og er udviklet af Arkitektskolen Aarhus. SAK-metoden er udviklet til bl.a. kommuner, som hjælp til at udpege værdifulde kulturmiljøer.

Fokus: En arkitektonisk udpegning og identificering af den bærende kulturhistoriske fortælling. Vurdering af muligheder for at bevare stedets værdier som kulturmiljø gennem udvikling.

Metode: Screening og beskrivelse af kulturmiljøer i fire procesfaser. Ud fra en række synlige parametre vurderes kulturarvens værdier og egenskaber samt udviklingspotentialer.

DIVE

DIVE-metoden blev udviklet af Riksantikvaren, som er den øverste myndighed for kulturminde, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskaber i Norge. Formålet var at udvikle en analyse til at kortlægge, hvilket kulturhistorisk særpræg et aktuelt sted har, og hvordan dette kan bruges som et positivt bidrag i udviklingen af stedet.

Fokus: En kulturhistorisk stedsanalyse. Fokus på kulturarv som en kvalitativ og funktionel ressource i byudviklingsprocesser.

Metode: Enkel metode, der muliggør lokal tilpasning. DIVE-analysen kan bruges på forskellige måder og med forskelligt fokus anhangig af stedet, der analyseres. Der er fire trin af analyseprocesser, som har givet navn til metoden: D (describe) - I (interpret) - V (value) og E (enable). Et eksempel på brugen af DIVE-metoden kan du læse mere om på de følgende sider.